"ישיבישע בלאט"

"שאלות" ו"מראי מקומות" על ה"דף – היומי"

ברכות ב:

דילמא ביאת אור ומאי טהר טהר גברא, עי' פרש"י, וקשה הא איירי בכהן שנטמא במגע שאין צריך קרבן? עי' צל"ח, ראש יוסף, ויקרא כב' ז' ושם בשפתי חכמים

תוד"ה דילמא, במה שהקשו על רש"י עי' בעל המאור ורשב"א, ועי' מהרש"א פנ"י וצל"ח שם בתוס'.

כדאמרי אינשי איערב שימשא וכו', ויל"ע מהו גדר בין השמשות לענין זה, כספק או כודאי יום? עי' ראש יוסף כאן בע"א.

משהעני נכנס לאכול פיתו במלח, בטעם שמקדים העני לאכול? עי' מאירי, ועי' אג"מ או"ח ח"א כד', ועי' מרומי שדה.

תוד"ה משעה, כמה קושיות מונחות בשאלת התוס'? עי' ראש יוסף, ובתוס' רא"ש.

ומה שלא הקשו כן על כהנים? עי' מהרש"א ובצל"ח

ועוד תירוצים על תוס' עי' רשב"א ורש"ש.

עני וכהן חד שיערא, ומה שלא כתב להדיא שהזמן בצאת הכוכבים? עי' פנ"י וצל"ח.

זכר לדבר וכו', ולמה זהו רק זכר? עי' תוד"ה אע"פ רשב"א תורא"ש ושטמ"ק, ראש יוסף ומרומי שדה.

ואינהו דמחשכי וקיימי, עי' פרש"י וקשה הא אין בנין ביהמ"ק אלא ביום? עי' שושנים לדוד מגילה ב' ד', ביאור הגרי"ף על ספר המצוות לרס"ג עשה י"ג.

הי מינייהו מאוחר וכו', ומה שלא אומרים שזמנו של עני מוקדם לקידוש היום? עי' תוד"ה ואי, ובמהרש"א שם ועי' רשב"א בשם רב האי, ובאור דבריו עי' פנ"י ואבן האזל קר"ש א' א'

אנא אבין השמשות דר"י וכו', ומתי זמנו של ר"מ? עי' רש"י ורשב"א בשם הראב"ד.

כמה זמן בין השמשות לפי רבי יהודה? עי' רש"י ד"ה בין, הגהות הגר"א שם, חת"ס שבת לה. רש"י נדה נג. והגהות בן אריה שם.

לע"נ הג"ר חיים בן-ציון בה"ג רבי משה זצ"ל נלב"ע טו' כסלו תשעח'

להערות והארות 0527652935, או 7652935@gmail.com לקבלת הדף במייל שלח בקשה לכתובת זו, והדף יישלח אליך בל"נ מידי יום.

ב: מאימתי פרק ראשון ברכות

תורה אור השלם

1. וְאַרְבָּעוֹ עֲשִׂים בַּמְّלָאכָה וְחָזְקָם מְמַלְּאֵי הַשָּׁעַר עַד צֵאת מְלֶאכֶת הַשָּׁעַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים׃ נחמיה ד' טו

2. גַּם בְּצֵת הַהִיא אֲמַרְתִּי לָעָם אִישׁ וּנְעָרָו יָלִינוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִָם וְהָיוּ לָנוּ הַלַּיְלָה מַשְׂמֹר וְהַיּוֹם לָנוּ מְלָאכָה׃ נחמיה ד' טז

מוסף רש"י

במערבא. פתרן יפה"מ (ב"מ ז' ד), דמתשכי. מתרינן (מ"ק כ:). ומקדמי. מקדימין (שם). ת"י והיו לנו הלילה משמר. ש"מ כל זמן שמקוים נמלאכה קרי יום. ולא קדושת יומא דמקמת (שם). פתרוף עין. כעיבור קלילא עין בדפין ולא מחקה (שבת כ"ז). זה נכנס הוה יוצא. הלילה נכנס והיום יולא. ולא יולאת אם עם מיקם אם, כמסס מתפרסים קרי בין המסמות וכל המקדי הכי הוי יום מעלא (שם).

רבינו חננאל

ורמינהו מאימתי וכו' משהעני נכנס לאכול וכו' עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו. הכי גרסינן: עד שעה שעומד ליסן.

רב ניסים גאון

הכמעבים כתובה (ישע"ה כ"ב) וכהן כי יקנה נפש ופפרש (נ"מות מ"ז) מבין לכהן שנשא אשה וקנה עבדים שיאכלו בתרומה ת"י הכהן כי יקנה נפש ומבין לאשתו שקנתה עבדים שיאכלו בתרומה ת"ל וכהן כי יקנה נפש קנין כספו קנינו שקנה קנין אוכל ושאר הכהן למוכרה לתרומה להכן אחר לפי שהוא כספו ואסור לאכלו בלא רשיות דיים ואינה מותרת לבעל יום אלא עד צאת הכוכבים ואם נפל חלק אחד של תרומה לתוך צ"ש הקנים של חולין נאסר הכל לישראל ונעשה הכל כתרומ' שאין לישראל היתר לאכלה ואינה מוחרת אלא לכהן בלבד אבל אם נפל אחד של תרומה לתוך ק' של חולין ספרים מסבו חלק אחד תוחנו לכהן והשאר מרחב לישראל הרי אלו בתרומה מה שאין כן במעשר כדאמן (בבמדבר פ"ח ב) חשוב א) ההרומה והכמדבין נכסי כהן הן וחייבין עליהן מיתה הזמנם ואסורין לזרים ובעלין בא: ופאה ושעורי ראשית דיים והערב שפש הרי אלו בתרומה ובכבודים מה שאין כן במעשר. והתומרי שישנן בקודש שהוא קודי קרבן ספרי שמקטיר ממנו אמרוהי ותלבין על גבי המזבח ואם הוריה מחשבת כהן המקריב בחתת מהעבודה הארבע שהן שחיטה וקבלה והולכה ודזיקה אם מחשב בשחיטה לזרוק דמה או להקטיר אמרוהי לחתיה אותו היום או אם יחשב בחתת הארבע העבודות לוכל הימנה כדת בשר תוין לומנו נעשה אותו הכבד פיגול ונפסל במחשבה שחשב בשעת עבודה כדכתיב (ויקרא ז) לא יחשב לו פגול הדרשיקן (בבחים דף כ"ט) במחשבה כל מה שיקריבו ממנו עד שיעבור דעת הזמן הקבוע לו כבר נעשה נותר כדכתיב (ויקרא י"ט) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר נגו' הפגול הנותר אם אוכל אדם מהן ביום המזיד חייב כרת בשוגג ארבע קרבות בעוונות (ויקרא ה' ב) ליו כרתות בתורה (מתן) האוכל חלב דום ונותר ופגול על אלו חייבין על דזנון כרת ועל שנתם חטאת וכן נמי האדם הטמא אם יאכל בזיח מבשר הקדשים בבזיד חייב כרת כדכתי' (ויקרא ז) הנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים (נגו' ומטמאתו עליו (ובכתוב) ואם בשוגג אבל חייב קרבן עולה ויורד היינו שאמר בו הכתוב (שם ה) ואם לא תגיע ידו וכל קרבן שחולן בו הכתוב בן עשיר לעני נקרא עולה ויורד החטאת הכתוחייב בה על החלב ועל הדם הקבוע והנותר וכולל המבנין במשנתנו הרא חטאת קבועה כין גל כין עשיר שוין בה ואתיתיה לפרושיה הקרבן עולה ויורד הכתחייב בה הקודש בפרשה (ויקרא ה) ונפש כי תחטא ושמעה בפסוק שני ונפש אשר תגע בכל דבר טמא לפי שהשלים הענין בפסוק השלישי וכתיב ונעלם ממנו הוא ידע ואשם ונשאנו מעיינין כאלו הפסוקים אין אנו רואין בהן זולתי זכרון הטומאה לא יותר וכבר ידענו כי כל אדם מישראל אם הוא נגוע בדבר טמא אינו אירע אלא לטהר בלבד ואין עליו חטא בזה הדבר ולא

דילמא ביאת אורו הוא. פי' רש"י עד שיחת אורו של יום השמיני ומאי וטהר טהר גברא כתנחומא קרבנעוטיו ואחר יאכל: **אם כן.** להפי' קרא וטהר לשון זוהר כשיעבור מאלם אלא אם כן. להפי' קרא וטהר לשון זוהר כמו מלת קרבנעוטיו ומומא דמשמע מן הטעם: **מכרייפה.** דקתני לקמן בשמעתין משפא שהכהנים (ב) נכנסין לאכול בתרומתן ורמינהו מאימתי קורין את שמע בערבין משהעני נכנס לאכול פתו במלח עד שעה שעומד ליפטר מתוך סעודתו. סיפא ודאי פליגא אמתניתין. רישא מי לימא פליגי אמתני'. לא עני וכהן חד שיעורא הוא. ורמינהו (ג)מאימתי מתחילין לקרות ק"ש בערבית משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות דברי ר"מ וחכמים אומרים משעה שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן סימן לדבר צאת הכוכבים. ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ואנחנו עושים במלאכה וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים ואומר (ד)והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה (ה)מאי ואומר וכי תימא מבי ערבא שמשא ליליא הוא ואינהו דמחשכי ומקדמי ת"ש והיו לנו הלילה משמר והיום מלאכה קא סלקא דעתך דעני ובני אדם חד שיעורא הוא ואי אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא חכמים היינו רבי מאיר אלא שמע מינה עני שיעורא לחוד וכהן שיעורא לחוד לא עני וכהן חד שיעורא הוא ועני ובני אדם לאו חד שיעורא הוא. ועני וכהן חד שיעורא הוא ורמינהו מאימתי מתחילין לקרות שמע בערבין משעה שקדש היום בערבי שבתות דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר משעה שהכהנים מטוהרים לאכול בתרומתן רבי מאיר אומר משעה שהכהנים טובלין לאכול בתרומתן אמר לו ר' יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים ר' חנינא אומר משעה שעני נכנס לאכול פתו במלח ר' אחאי ואמרי לה ר' אחא אומר משעה שרוב בני אדם נכנסין להסב. ואי אמרת עני וכהן חד שיעורא הוא ר' חנינא היינו ר' יהושע אלא לאו שמע מינה שיעורא דעני לחוד ושיעורא דכהן לחוד שמע מינה. הי מנייהו מאוחר מסתברא דעני מאוחר דאי אמרת דעני מוקדם ר' חנינא היינו ר' אליעזר אלא לאו שמע מינה דעני מאוחר שמע מינה: אמר מר אמר ליה רבי יהודה והלא כהנים מבעוד יום הם טובלים שפיר קאמר ליה רבי יהודה לרבי מאיר ורבי מאיר הכי קאמר ליה מי סברת דאנא אבין השמשות דידך קא אמינא אנא אבין השמשות דרבי יוסי קא אמינא דאמר (ו)רבי יוסי בין השמשות כהרף עין זה נכנס וזה יוצא ואי אפשר לעמוד עליו

קשיא

דילמא כיפא אורו. שיאור המשמ ביום השמיני ויטהר המים עצמו בהנפת קרבנעוטיו ואחר יאכל: **אם כן.** להפי' קרא וטהר לשון זוהר כמו מלת קרבנעוטיו ומומא דמשמע מן הטעם: **מכרייפה.** דקתני לקמן בשמעתין משפא שהכהנים (ב) נכנסין לאכול בתרומתן ורמיה לדבר צאת הכוכבים ש"מ אין כפרתן מעכבתן: **מפסעני.** שאין לו כר להליך כפעודתו: **פיפא ודאי פליגא אמתני'.** דקתני עד שעה שעומד ליפטר ממתן הסעודה והיינו לא כר' אליעזר ולא כרבנן ולא כרבן גמליאל. דדרש ובאכבך בחלא זמן שכיבה ובקומך תתן עד סוף אשמורה הראשונה: **עני וכהן.** עני כל לילותיו וכהן מעמ לאכול בתרומתו: **חד שעורא הוא.** לאת הכוהנים: **בערבי שבתות.** מתברין נשעורה שכל מוכן: **שפיר ראיה לדבר.** שהיום כלה ולאת הכוהנים זכר לדבר מיכא: **דמקמי.** ושעשין מלאכה גלילה מקשיבא המתה עד לאת הכוהנים: **ומקדמי.** ומשמיין קודם היום דאימא יום לא הוי עד הגן המתה והם מקדימין מעלות השמל דהוי כמו מהלך ה' מילין (פסחים דף לג:): **פ"ש והיה לנו הליליה משמר.** מדקאמר והיום מלאכה מלמא הלי דעבר מעלות השמל עד לאת הכוהנים יממא הוא. וחכ לדבר מיכא דכל עת מלאכה קורא המנוי יום: **קס"ד.** דיוב בני אדם [א] הייו עניים כלומר בני אדם בערבי שבתות ועניים ביימות החול חד שעורא הוא: **משעה שקדש היום בערבי שבתות.** הייו בין השמשות שקדש יום שקדש לילה וכיון דשקדש הוא קדש היום משפה: **משעה שהכהנים עוכלים.** הייו קודם בין השמשות כדי שיכא להם קודם בין השמשות הערב שמש והכי אמרינן בגמרא מדליקין (שבת לא.) דזמן הבעילה קודם בין השמשות מעט: **והלא כהנים מבעוד יום הם עובלים.** רבי יהודה לטעמיה דאמר בגמרא מדליקין(ד) בין השמשות כדי מהלך מלי מיל קודם לאת הכוהנים קרוי בין השמשות ואזי שקדש הלכך עבילה דמקמי הכי מבעוד יום הוא ולאו זמן שכיבה הוא ולקמן מפרש מאי מהלך ליה רבי מאיר: **נכנסין לספר.** אית דאמרי בשבתות מכל מקום מאומר הוא (ה)(לכולם): **ומי מייניה מאוחר.** (ו)(לכולם) דעני לו לכהן: ה"ג **אי פ"ד דעני קודם ר' חנינא היינו ר' אליעזר:** בין השמשות לר' יהודה (ב) מהלך מלי מיל לפני לאת הכוהנים ורבי יוסי סבר לאת לפני יוסי ס"ל וכי עבל מקמי הכי סמוך לאתכה הוא זמן שכיבה קרינן ביה:

קשיא

בסיפיה דההיא מתני' שהכרבנות (כריתות דף ב) חתן מן המטפה מקדש וקדשיו שהרא בעולה ויורד והוא שהיתה לו ידיעה בתחלה אי אתה הבשר קודש הוא גם היתה לו ידיעה בסומכא שנסמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן אי בסתיקן הוי אח"כ נודע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כתחן (שבועות דף ב:) כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף תחלה בתחיים הוי אלו בעולה ויורד שבשגג הוא אחד מקדשי המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתיב (ויקרא ה) אש אשם מבית ישראל אשר יחטא (נגו') ואל פתח אהל מועד לא הביאו ומי שבדמה מהן שוה מיעוה בשוגג נחתייב בשאם מעילות כדכתיב (שם ה) נפש כי תמעול מעל ותחטאה בשגגה וגו' והאומן נמי אין מותר לו להכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר בסמ"ם (ו) אלו הקדוח עדיפין הקדשים מן התרומה וגרסי רבנן דאית להו מרוה אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכיר לפי שהן נכללות בזו המשנה דסמ"ם תגיבה (ז"ב ב) דתנן חומר בקדש מבתרומה וכו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי הדרומה יש לה יתרון על המעשר וטעלתה למעלה מטעלתו שהכהוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקרא ב"ב) ומתו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנו ריבוות דף ע"ב) אוכלו בטומאת עצמו לוקה מה שאין כן

ו) מלאי ל"ל כמ"ש טעכל יום זמיתם קפ ע"ש.

מסורת הש"ס

ב) מוספתא כרכות רפ"ק, ג) מגילה כ:, ד) שבת לה: (ומה נב.), ה) נמכות לה: ברש"ש שיעב ותקיין רפ"י ומה נב. ד"ה ס"ל, ס) רפ"ק מ"ו, ו) רפ"ל מ"ו, ז) מלאי מסמים נב., ח) ותני' תוס' מגילה כ: ד"ה והיום).

הגהות הב"ח

(א) בא: ודאי מכרייפה: (ב) רש"י ד"ה מכרייפה וכו' שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן סימן לדבר לאמר: (ג) תוס' ד"ה דילמא וכו' אל הלכן מדרבנן בקרא ומא הסמכ וכו' ומכרייפה סימן לדבר: (ד) באדר הבריב שמשו הסמס (ומיהו כולם מלת מהרו) מיכא אלו מוקפים מלאלי נגנה ונמכנ נגלו ס"ל הייינו לאר דוקא שקיעת החמה:

גליון הש"ם

גמ' שהי' יומא. עתה"ר רפ"ב דזמנים ד"ה ומכ"ר: בתענית פחה"ב אחר תיבת בה"ש. אבל קפק לי הא בפסח סם אימא אלרי"ש שיעור בכה"ב ב' תלמי פ' ג' רבינו מ"ל ל"ג: תוס' ד"ה מעעה כו' פרי יהאל בר. ופי כנני ערב יסי' בעורת. בספר חזות יעקב כפס נלון תוס' כ"י:

הגהות הגר"א

(א) רש"י ד"ה קפ"ד. הייו עניים. ל"ל אימ: (ב) שם ד"ה בין השמשות. מהלך מלי מיל. ל"ל יומר תלמי מיל ולרי"ז ג' נלנה תרי תלמי מיל ולרי"ז ג' רבני מיל (שבת ל"ד):

מוסף תוספות

א בתוס' ר"י"ש כתב. והענו מתי יקרא ק"ש וכו' בענייות בברים איכא שיעורא למילתיה (עיין בגהש"ס). ב בתוס' ר"י"ש כתב. דלא סתתבר ליה לחלק כ"כ בשעורי זמן שכיבה בקודם צאת הכוכבים.

רב ניסים גאון (המשך)

אשמה אלא אם כן עשה דבר שגורם לו אשמה ופשע שמתחייב עליו להתפבר בקרבן ולא מצינו בפשוטן של כתובים הללו כלום מזה הדבר אבל הנתוקן לנו ובחתינו דיל מורשון של דברים הללו ובידורן והבידו לנו אי זו פשע הוא שחייב אותו הקרבן ההוא ומאי היא אכילת בשר הקודש או ביאת המקדש כדאיא שבועות (ו) ומכן שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו ההוחיר ענוש על הטומאה וחייב קרבן על הטומאה מה כשהחזיר ענוש על הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו אף כשחייב קרבן על הטומאה על טומאת מקדש וקדשיו ומי שבגע בדבר מכל המטמאות המוכרות בכתובין ואכל כזית מבשר הקודש בשוגג או נכנס למקדש בשוגג נתחייב קרבן עולה ויורד כדקתני

לעמוד עליו ולא יחטא ולא יהיה לו ידיעה בטומאה שנטמא בה ובשעה שאכלו שגג באחת מהן אי בסתיקן הוי אח"כ נודע לו אותו הדבר שכבר שגג בו כתחן (שבועות דף ב:) כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף תחלה בתחיים הוי אלו בעולה ויורד שבשגג הוא אחד מקדשי המזבח חוץ לעזרה או הקטיר מהם כלום בחוץ חייב כרת כדכתיב (ויקרא ה) אש אשם מבית ישראל אשר יחטא (נגו') ואל פתח אהל מועד לא הביאו ומי שבדמה מהן שוה מיעוה בשוגג נחתייב בשאם מעילות כדכתיב (שם ה) נפש כי תמעול מעל ותחטאה בשגגה וגו' והאומן נמי אין מותר לו להכל מהם כלום דגמר ליה מקל וחומר ממעשר בסמ"ם (ו) אלו הקדוח עדיפין הקדשים מן התרומה וגרסי רבנן דאית להו מרוה אחרות שהן עדיפין בהן מן התרומה אין אנו מאריכין להזכיר לפי שהן נכללות בזו המשנה דסמ"ם תגיבה (ז"ב ב) דתנן חומר בקדש מבתרומה כו' ולמדנו מגמרא דרבנן כללי הדרומה יש לה יתרון על המעשר וטעלתה למעלה מטעלתו שהכהוב חייב עליה מיתה כדכתיב (ויקרא ב"ב) ומתו בו כי יחללוהו והמעשר לא חייב עליו יותר מהלקות על האוכל מעשר טמא כמו ששנו ריבוות דף ע"ב) אוכלו בטומאת עצמו לוקה מה שאין כן

ו) מלאי ל"ל כמ"ש טעכל יום זמיתם קפ ע"ש.